

Strategija EU za proširenje na Zapadni Balkan - Kosovo na klupi

U 2018. će biti objavljena nova agenda za Zapadni Balkan. Evropska unija planira da preduzme tri važne aktivnosti u odnosu na Zapadni Balkan; nove u smislu prospekta i sadržaja. U 2018, *Kredibilna perspektiva proširenja za Zapadni Balkan* predviđa da Srbija, Makedonija, Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Kosovo krenu punom parom ka punom učlanjenju u EU u okvirima najboljih slučajeva. Međutim, neke mnogo brže od drugih.

U prvoj polovini godine, EU predviđa tri važne aktivnosti u odnosu na Zapadni Balkan; nove u smislu prospekta i sadržaja.

- U februaru, EU će objaviti svoju Kredibilnu perspektivu proširenja za Zapadni Balkan.
- U aprilu, EU će objaviti sveobuhvatne izveštaje o zemljama za sve zemlje Zapadnog Balkana.
- U maju će u Sofiji biti održan samit EU-Zapadni Balkan.

Berlinski proces, inicijativa koju je 2014. pokrenula Nemačka za unapređenje povezanosti i komunikacija na Balkanu, je uveliko smatran slabom zamenom za EU integracije. Sada, uz nadolazeće objavljivanje Strategije EU o proširenju, ovi će se strahovi delimično stišati.

Ovi događaji imaju za cilj promovisanje i određivanje puta za 6 zemalja ZB kako bi postale članice Evropske unije. Nakon godina skepticizma prema proširenju, Komisija EU je odjednom promenila kurs. Sada želi Zapadni Balkan unutar EU. Pripreme će se takođe odraziti na planiranje budžeta EU za 2019-2025, koji će obuhvatiti više programa za proširenje i finansijsku pomoć za zemlje aplikante.

Prvi u trci

Nacrt strategije imenuje zemlje Zapadnog Balkana partnerima, *"Zapadni Balkan je deo Evrope, geografski okružen državama članicama EU. Narodi EU i regiona dele zajedničko nasleđe, istoriju i budućnost koju definišu zajedničke mogućnosti i izazovi"*. Uprkos ovom zajedničkom nasleđu i zajedničkim izazovima, dokument uspostavlja jasni raspored samo za dve države kandidatkinje, navodeći da Crna Gora i Srbija trebaju da budu spremne za učlanjenje do 2025.

Dokumentom se predlaže da će preostale četiri zemlje, Albanija, BiH, Makedonija i Kosovo biti uveliko na njihovom evropskom putu do tada. Strategija određuje one koji su prvi u trci, *"ukoliko svi reperi budu ispunjeni, nudi se zatvaranje opštih pregovora sa Crnom Gorom i Srbijom do 2023"*. Praktično obe zemlje, a posebno Crna Gora, su uveliko napredovale u pregovorima o poglavljima. Međutim, postojanje prvih u trci je u suprotnosti sa izjavom komesara DG Near, Johannes Hahna, koji je pozvao na proširenje *en block*. On možda to nije mislio za svih šest, nego za najmanje četiri, Srbiju, Crnu Goru, Albaniju i Makedoniju. Crnogorci su besni jer su stavljeni u isti paket sa Srbijom koja kasni nekoliko koraka i koja ima najviše bilateralnih pitanja koja treba da reši. Jedan evropski diplomata je prokomentarisao: *"Junker je opsednut Rusijom i želi učlanjenje Srbije po svaku cenu"*. Nemačka i Austrija se protive određivanju prvih u trci. Službenici u Berlinu očekuju da Makedonija i Albanija zabeleže značajan napredak i uhvate korak sa Srbijom.

Reforme

Izveštaji o zemljama će identifikovati zadatke, prioritete i reforme koje će svaka zemlja morati da preduzme kako bi napredovala sa učlanjenjem.

Predsednik Evropske komisije, Jean Claude Juncker, u njegovom obraćanju o stanju nacije u 2017. Je izjavio: *"Ako želimo stabilnost u našem susedstvu onda moramo da održimo kredibilnu perspektivu proširenja za Zapadni Balkan. Jasno je da neće imati daljeg proširenja tokom mandata ove Komisije i ovog Parlamenta. Nijedna kandidatkinja nije spremna. Ali nakon toga, Evropska unija će biti veća od 27 u brojkama. Kandidati za pristupanje moraju dati najveći prioritet **vladavini prava, pravosuđu i osnovnim pravima** u pregovorima".*

Juncker je naglasio samo tri oblasti za poboljšanje; nova strategija dodaje **konkurentnost, regionalnu saradnju i pomirenje** kao "oblasti od suštinskog značaja" za "ubedljive reforme". Od Albanije i Makedonije se očekuje da uskoro počnu pregovore; prva *"treba da zabeleži ubedljivo sprovođenje u pet ključnih oblasti, uključujući aktuelnu pravosudnu reformu"*. Makedonija treba da isporuči opipljive rezultate reformi i reši "pitanje imena" sa Grčkom. Dokument je dvosmislen o prioritetima i rokovima drugih zemalja u procesu EU integracija. Nudi se otvaranje pregovora o pristupanju za BiH tek u 2023.

Dok strategija zvuči kao obećavajući plan u pogledu eventualnog učlanjenja u EU, procesi pristupanja nisu ništa jasniji i mogu postojati prepreke koje mogu usporiti proces. Strategijom se poziva na reforme kako bi se transformisala balkanska društva sa liderima i građanima koji preuzimaju i ispunjavaju "evropske aspiracije". Neke vlade možda nisu u stanju da to urade ili će uskoro trebati da pokažu da su spremne da promene kurs.

Gde je Kosovo u strategiji?

Strategija spominje Kosovo samo u kontekstu dijaloga sa Srbijom, kao reper za pridruživanje Srbije. Evropski zvaničnik je naglasio "Izgleda da put Kosova ka EU ide preko Beograda". Strategija ne nudi nikakvu definiciju o statusu zemlje kandidatkinje za članstvo.

U strategiji se naglašava da do kraja 2019. Srbija treba da zatvori privremene repere u odnosu na Poglavlje 35. Poziva na *"potpunu i sveobuhvatnu normalizaciju odnosa... Sveobuhvatna normalizacija odnosa između Kosova i Srbije u obliku pravno obavezujućeg sporazuma je hitna i od suštinskog značaja za evropsku perspektivu Kosova i Srbije..."*. U nacrtu stoji: *"do tada, postignuta sveobuhvatna normalizacija bi trebala da otvori put za dalji suštinski napredan Kosova na putu ka evropskim integracijama"*. Ako je to slučaj onda nema EU perspektive za Kosovo bez potpune normalizacije i (defacto) priznavanja od Srbije; uz uslov da Kosovo transformiše svoju vlast, institucije, vladavinu prava i privredu. Ovo je izgleda sredstvo za uklanjanje prepreka u EU.

Dok lideri Kosova i Srbije očekuju *veliko finale*, samo nekolicina je ubeđena da srpski i kosovski lideri mogu da sklope sporazum koji će rešiti bilateralne nesporazume i uspostaviti dobrosusedske odnose između ove dve zemlje. U najboljem scenariju, vlade se mogu dogovoriti, ali će sprovođenje zahtevati godine i možda neće uspeti da reši sporove. Sećanja su i dalje veoma sveža; nedavna istorija pregovora pokazuje da Beograd i Priština mogu da sklope sporazume na papiru ali ne uspevaju da ih sprovedu.

Strategija ne uspeva da se pozabavi izazovima sa kojima se EU suočava u odnosu na Kosovo, kao i Makedonije i Albanije. Pet država članica EU ne priznaje Kosovo i onemogućile su Komisiji da prikaže prospekte za podnošenje zahteva Kosova za status države kandidatkinje za učlanjenje u EU. Strategija napominje *"SSP, na snazi od 2016, kao ključno sredstvo koje pomaže Kosovu u napretku na putu na Uniji"*.

Međutim, ne može biti nejasnije više od ovog. Ne poziva se na program Agende evropskih reformi. Dok jedna država članica Unije, Grčka, blokira i Makedoniju i Albaniju. Ako Srbija bude primljena prema navedenim rokovima, moraju se uvesti odredbe kako bi se sprečilo blokiranje pridruživanja za Kosovo.

Bez obzira na poteškoće i realnosti, Kosovo ne sme da gubi vreme. Treba da iskoristi priliku i obezbedi pravno obavezujući sporazum kojim se rešavaju svi sporovi sa Srbijom. Ugovor treba da uključuje i potpuno članstvo u UN i drugim međunarodnim organizacijama, kao i jasan put ka EU. Isto toliko važno je da kosovski građani zahtevaju reforme, jačanje institucija, ubrzanje privrednog razvoja i jačanje vladavine prava. Kosovo treba da pokušava da se priprema za status države kandidatkinje, a EU ga treba očekivati.

EU nudi dvosmisleni agendu, zahtevajući a i potražujući, za one koji su prvi u trci. Evropska unija se mora osigurati da će strategija ovoga puta funkcionisati. Briselske institucije i države članice moraju da iskoriste svoj politički kapital i volju kako bi se pomoglo Zapadnom Balkanu u rešavanju bilateralnih sporova, baveći se i priznajući prošlost i pomažući im u postizanju potpunog pomirenja. EU više ne može da bude ambiciozna ili nepristrasna; mora uticati na Beograd da reši (i sprovede) bilateralne sporove sa Prištinom, uključujući (de facto) priznanje Kosova.

Poziv državama Zapadnog Balkana na učešće u oblikovanju odluka na nivou EU, poziv koji je dobrodošao, treba da uključi i ZB6. Politike o opštim pitanjima, spoljnim poslovima, bezbednosti, odbrani, energiji se tiču svih zemalja Zapadnog Balkana, a ne samo one prve u trci. Bez obzira ko je na vrhu ili na začelju liste, sve zemlje Zapadnog Balkana se suočavaju istim kompletnom problema. Dakle, nema delimičnog rešenja za uopšteno zajedničke probleme Zapadnog Balkana.

Ovo je poziv za buđenje za elite i građane regiona. Iznenada, EU je odlučila da ispruži ruku, iako samo delimično i veoma selektivno. Ipak, narodi Zapadnog Balkana imaju labave rokove i moraju da transformišu upravljanje, političku privredu, mentalitete i društva. Da li će biti spremni na promene? Sada treba preduzeti radnje.

Napomena: Ovaj članak je napisan na osnovu nacрта strategije EU za proširenje. Očekuju se manje izmene pre objavljivanja iste 6. februara 2018.

Ovaj članak su podržali:

Promovisanje demokratskog društva (DSP) – koje finansira Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) i Ministarstvo spoljnih poslova Danske (DANIDA), a upravlja Kosovska fondacija za civilno društvo (KCSF). Sadržaj ovog članka je odgovornost Balkanske grupe za istraživanje politika (BPRG) i ne predstavlja stavove SCO-K-a, DANIDE ili KCSF-a.

i

Ambasada Kraljevine Norveške

Odricanje od odgovornosti:

Stavovi i analize ovog člana su isključivo stavovi Balkanske grupe za istraživanje politika i ne odražavaju stavove donatora

Autor: Balkanska grupa za istraživanje politika (BPRG)
